EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 1.4.2009
KOM(2009) 147 galutinis

BALTOJI KNYGA

Prisitaikymas prie klimato kaitos. Europos veiksmų programos kūrimas

{SEC(2009) 386}
{SEC(2009) 387}
{SEC(2009) 388}

TURINYS

1. Įvadas 3

2. Kodėl reikia prisitaikymo strategijos? Kodėl jos reikia ES lygmeniu? 4

2.1 Klimato kaitos poveikis..... 4

2.2 Ekonominis strateginio prisitaikymo metodo aspektas..... 6

2.3 Kodėl būtina veikti ES lygmeniu? 6

3. Siūloma ES programa. Jos tikslai ir priemonės..... 7

3.1 Žinių pagrindo gilinimas 7

3.2 Prisitaikymo aspekto įtraukimas į ES politikos sritis..... 8

3.2.1 Sveikatos priežiūros ir socialinės politikos atsparumo klimato kaitai didinimas 9

3.2.2 Žemės ūkio ir miškų atsparumo klimato kaitai didinimas 10

3.2.3 Biologinės įvairovės, ekosistemų ir vandenų atsparumo klimato kaitai didinimas ... 11

3.2.4 Pakrančių bei jūrų vietovių atsparumo klimato kaitai didinimas..... 12

3.2.5 Gamybos sistemų ir fizinės infrastruktūros atsparumo klimato kaitai didinimas 12

4. Priemonės ir finansavimas 14

5. Bendradarbiavimas su valstybėmis narėmis 15

6. Išorės veikla ir pagal JTBKKK vykdoma veikla 17

7. Išvados ir tolesni veiksmai 19

1. ĮVADAS

Keičiantis klimatui kyla žemės ir jūros temperatūra, kinta kritulių kiekis ir režimas, todėl kyla visuotinis vidutinis jūros lygis bei didėja pakrančių erozijos rizika ir prognozuojama, kad oro sąlygų keliamos stichinės nelaimės bus didesnės. Kintantis vandens lygis, temperatūra ir srovės taip pat turės poveikį maisto tiekimo, sveikatos priežiūros, pramonės bei transporto sektoriams ir ekosistemų vientisumui. Klimato kaita turės didelį ekonominį ir socialinį poveikį, o kai kuriuose regionuose ir sektoriuose jos neigiamas poveikis greičiausiai bus stipresnis. Prognozuojama, kad tam tikra visuomenės dalis (pagyvenusieji, neįgalieji, mažas pajamas gaunantys namų ūkiai) taip pat patirs didesnių sunkumų.

Klimato kaitos klausimą reikia spręsti dviem būdais. Pirmiausia ir svarbiausia – sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų (ŠESD) kiekį, t. y. imtis poveikio švelninimo veiksmų. Antra, reikia imtis veiksmų, kad prisitaikytume prie neišvengiamo poveikio. Su klimato kaita susijusiais ES teisės aktais, dėl kurių neseniai susitarta, nustatomos konkrečios priemonės, kuriomis ES įvykdytų įsipareigojimą iki 2020 m. 20 % sumažinti išmetamųjų dujų kiekį, palyginti su 1990 m. Šiuos teisės aktus prireikus galima iš dalies keisti taip, kad įsipareigojimas padidėtų iki 30 %, jei taip būtų susitarta tarptautiniame susitarime, kuriame būtų numatyta, kad kitos išsivysčiusios šalys sutiktų panašiai sumažinti išmetamųjų dujų kiekį, o ekonomiškai labiau išsivysčiusios šalys sutiktų atitinkamai prisidėti pagal savo įsipareigojimus ir pajėgumus. Tačiau net jei pavyktų apriboti ir vėliau sumažinti ŠESD kiekį pasaulyje, mūsų planetai reikės laiko atsigauti nuo atmosferoje jau esančių ŠESD poveikio. Taigi klimato kaitos poveikį jusime mažiausiai 50 metų. Todėl privalome imtis priemonių, padėsiančių prie jo prisitaikyti.

Prisitaikyti prie klimato kaitos jau bandoma, bet nenuosekliai. Norint užtikrinti, kad būtų laiku imamasi veiksmingų priemonių, reikia taikyti strategiškesnį metodą, užtikrinsiantį įvairių sektorių ir valdymo lygių sąsają.

Šioje baltojoje knygoje nustatoma programa, kurios laikydamasi ES taptų atsparesnė klimato kaitai. Knyga parengta remiantis plačių konsultacijų, kurios 2007 m. buvo pradėtos Žaliąja knyga „Prisitaikymas prie klimato kaitos Europoje – galimi ES veiksmai“[1], ir tolesnių mokslinių tyrimų rezultatais, iš kurių paaiškėjo, kokių veiksmų reikia imtis nedelsiant. Programa sukurta taip, kad ją būtų galima tobulinti, kai bus nustatyta naujų faktų. Šia programa bus prisidedama prie valstybių narių veiksmų ir remiamos platesnės tarptautinės pastangos prisitaikyti prie klimato kaitos, visų pirma besivystančiose šalyse. ES siekia su kitomis šalimis partnerėmis pagal JTBKKK[2] sudaryti išsamų susitarimą dėl klimato kaitos, kuris galiotų po 2012 m. ir kuriame būtų sprendžiamas tiek klimato kaitos poveikio švelninimo, tiek prisitaikymo prie jo klausimas. Su šiuo susitarimu susiję Komisijos pasiūlymai pateikti komunikate „Rengiantis išsamiam klimato kaitos susitarimui Kopenhagoje“[3].

Siekdama didinti savo atsparumą klimato kaitos poveikiui, ES turi progą investuoti į mažai anglies dioksido išskiriančias technologijas, pavyzdžiui, skatinant efektyviau vartoti energiją ir diegiant bei naudojant „žalius“ produktus. Tai vienas svarbiausių Europos ekonomikos

---

1 COM (2007) 354.
2 Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija.
3 COM(2009) 39, 2009 1 28.

atkūrimo plano tikslų. Plane numatyta, kokiomis priemonėmis ES turėtų įveikti ekonomikos krizę, kad jos ekonomika taptų žinių ir kūrybinių sprendimų ekonomika. Tuo pat metu, modernizuodami Europos infrastruktūrą, galime palengvinti struktūrinius pokyčius ir padidinti savo ekonomikos konkurencingumą.

Programa rengta atsižvelgiant į įvairius sektorius, ir kartu su šia baltąja knyga skelbiami dar trys konkretiems sektoriams – žemės ūkiui[4], sveikatos priežiūrai[5] ir vandens, pakrančių ir jūros klausimams[6] – skirti dokumentai. Ateityje konkretiems sektoriams skirtų dokumentų gali būti ir daugiau.

2. KODĖL REIKIA PRISITAIKYMO STRATEGIJOS? KODĖL JOS REIKIA ES LYGMENIU?

2.1 Klimato kaitos poveikis

Klimato kaitos poveikio stiprumas priklauso nuo regiono. Jautriausi Europos regionai yra Pietų Europa, Vidužemio jūros baseinas, atokiausi regionai ir Arktis. Be to, ypatingų problemų kyla kalnuotose vietovėse, visų pirma Alpėse, salose, pakrantėse bei miestuose ir tankiai apgyvendintose salpose. Europai nepriklausančios besivystančios šalys (įskaitant mažas salų valstybes) ir toliau bus itin jautrios klimato kaitai.

Klimato kaitos poveikis bus juntamas įvairiuose sektoriuose. **Žemės ūkio** sektoriuje prognozuojami klimato pokyčiai turės įtakos javų derliui, gyvulininkystės valdymui ir gamybos vietoms. Dėl didėjančios ekstremalių meteorologinių reiškinių tikimybės ir didesnio jų stiprumo labai padidės rizika prarasti pasėlius. Klimato kaita turės įtakos ir dirvožemiui, nes nyks organinės medžiagos, nuo kurių labiausiai priklauso dirvožemio derlingumas. Dėl klimato kaitos poveikio **miškams** greičiausiai pakis miškų sveikatos būklė bei derlingumas ir tam tikrų medžių rūšių geografinis arealas. Klimato kaita kels papildomų sunkumų **žuvininkystės ir akvakultūros sektoriuose**. **Ji taip pat stipriai paveiks pakrantes ir jūrų ekosistemas.** Padidės pakrančių erozijos mastas ir dabartinių apsaugos priemonių gali nepakakti. Todėl ypač daug dėmesio reikia skirti saloms ir atokiausiems regionams.

Energetikos sektoriuje klimato kaita tiesiogiai paveiks tiek energijos pasiūlą, tiek jos paklausą. Klimato kaitos poveikio kritulių kiekiui ir ledyno tirpimui prognozės rodo, kad hidroenergijos gamyba Šiaurės Europoje galėtų padidėti 5 % arba daugiau, o Pietų Europoje sumažėti 25 % arba daugiau [7]. Manoma, kad sumažėjęs kritulių kiekis ir karščio bangos taip pat neigiamai paveiks šiluminių elektrinių aušinimo procesą. Kalbant apie paklausą, didėjantis vėsinimo poreikis vasarą ir ekstremalių meteorologinių reiškinių poveikis visų pirma turės įtakos elektros energijos paskirstymui.

Ekstremalūs klimato reiškiniai turi didžiulį ekonominį ir socialinį poveikį. Jie turi įtakos **infrastruktūrai** (pastatams, transportui, energijos ir vandens tiekimui) ir kelia ypatingą grėsmę tankiai apgyvendintoms vietovėms. Situaciją gali dar pabloginti kylantis jūros lygis. Todėl sausumos ir jūrinių teritorinis planavimas tokiose politikos srityse, kaip transportas, regionų plėtra, pramonė, turizmas ir energetika, turės būti strategiškesnis ir ilgalaikis.

---

4 SEC(2009) 417.
5 SEC(2009) 416.
6 SEC(2009) 386.
7 EAA, JTC, PSO – „Europos klimato kaitos poveikis“. Rodikliais grindžiama 2008 m. vertinimo ataskaita Nr. 4/2008.

Manoma, kad **turizmas** nukentės dėl to, kad Alpėse mąžta sniego danga ir Viduržemio jūros regionuose kyla temperatūra. Netausios turizmo rūšys gali dar padidinti neigiamą klimato kaitos poveikį.

Kintančios oro sąlygos labai paveiks tiek **žmonių, tiek gyvūnų bei augalų sveikatą**. Dažnėjant ekstremaliems reiškiniams, gali padaugėti mirčių ir ligų, kurias sukelia oro sąlygos. Keičiantis klimatui taip pat gali lengviau plisti sunkios pernešėjų platinamos infekcinės ligos, įskaitant zoonozes[8]. Klimato kaita kels grėsmę gyvūnų gerovei ir galėtų turėti įtakos augalų sveikatai, nes susidarys palankios sąlygos naujiems arba migruojantiems kenksmingiems organizmams plisti, o tai gali labai pakenkti prekybai gyvūnais, augalais ir jų produktais.

Dėl klimato kaitos labai pasikeis **vandens išteklių** kokybė ir galimybė jais naudotis. Tai turės įtakos daugeliui sektorių, įskaitant maisto gamybos sektorių, kuriame vanduo yra gyvybiškai svarbus. Daugiau nei 80 % žemės ūkio paskirties žemės drėkinama lietumi. Maisto gamyba taip pat priklauso nuo esamų vandens išteklių, kurie naudojami drėkinimui. Daugelyje Europos vietų jau kyla problemų dėl ribotų vandens išteklių. Panašu, kad keičiantis klimatui situacija ir toliau blogės – prognozuojama, kad vietovių, kuriose labai trūksta vandens, skaičius Europoje iki 2070 m. padidės nuo dabartinių 19 % iki 35 %. Tokia situacija gali paskatinti migraciją.

Keičiantis klimatui vis sparčiau nyks **ekosistemos, įskaitant jūrų ekosistemas**, ir **biologinė įvairovė.** Tai paveiks atskiras rūšis, nuo kurių labai priklauso ekosistemos, ir ekosistemų funkcijas, nuo kurių priklauso visuomenė. Ekosistemos tiesiogiai reguliuoja klimatą: durpynai, pelkės ir gilūs jūrų vandenys yra anglies saugyklos. Be to, druskožemio ekosistemos ir kopos saugo nuo audrų. Klimato kaita turės įtakos ir kitoms ekosistemų funkcijoms, tokioms kaip aprūpinimas geriamu vandeniu bei statybinėmis medžiagomis ir maisto gamyba, o rūgštėjimas gali pabloginti vandenynų būklę. Dėl tam tikrų žemės naudojimo būdų ir planavimo sprendimų (pvz., statybų salpose) ir netausaus jūrų naudojimo (pvz., pernelyg intensyvios žuvininkystės) ekosistemos ir socialinės bei ekonominės sistemos tapo jautresnės klimato kaitai ir mažiau pajėgios prisitaikyti.

Politikos formuotojų uždavinys – suvokti šį klimato kaitos poveikį ir formuoti bei įgyvendinti politiką, kuria užtikrinamas kuo didesnis prisitaikymas prie klimato kaitos. Vienas iš būdų spręsti klimato kaitos klausimą – vandens, žemės ir biologinių išteklių valdymo ir išsaugojimo strategijos, kuriomis siekiama išlaikyti ir atkurti sveikas, veiksmingas ir klimato kaitai atsparias ekosistemas. Šiomis strategijomis taip pat galima prisidėti prie nelaimių prevencijos, kuri aptariama neseniai priimtame Komisijos komunikate[9]. Esama įrodymų[10], kad naudojantis gamtos gebėjimu švelninti arba kontroliuoti poveikį miestų ir kaimo teritorijose galima prisitaikyti veiksmingiau nei paprasčiausiai sutelkiant dėmesį į fizinę infrastruktūrą. „Žalioji“ infrastruktūra[11] gali vaidinti lemiamą vaidmenį prisitaikant prie klimato kaitos, nes ji gali suteikti socialinėms ir ekonominėms reikmėms būtinus išteklius esant ekstremalioms klimato sąlygoms. Pavyzdžiui, galėtų būtų gerinamas dirvožemio

---

8 Zoonozės – ligos, kuriomis gyvūnai gali užkrėsti žmones.

9 COM (2009) 82. Bendrijos stichinių ir žmogaus sukeltų nelaimių prevencija.

10 Žr. poveikio vertinimo „*Žaliosios* infrastruktūros metodas“ (angl. „The Green Infrastructure Approach“) 4.1 skyrių, p. 29.

11 „Žalioji“ infrastruktūra yra gamtinių teritorijų, įskaitant kai kurią žemės ūkio paskirties žemę, tokių kaip žalieji keliai, pelkės, parkai, miškų draustiniai ir vietos augalų bendrijos, ir jūrų teritorijų, kurios natūraliai reguliuoja audrų srautus, temperatūrą, potvynių riziką ir vandens, oro bei ekosistemų kokybę, jungiamasis tinklas.

gebėjimas kaupti anglį bei vandenį ir stengiamasi gamtinėse sistemose išsaugoti vandenį siekiant sumažinti sausrų poveikį ir išvengti potvynių, dirvožemio erozijos ir dykumėjimo.

ES ir valstybių narių veiksmai

– Skatinti kurti strategijas, kuriomis didinamas su sveikata, nuosavybe ir derlingumu susijusių žemės funkcijų atsparumas klimato kaitai, *inter alia,* gerinant vandens išteklių ir ekosistemų valdymą.

2.2 Ekonominis strateginio prisitaikymo metodo aspektas

Pavieniai asmenys ar įmonės (pavyzdžiui, užsiimantys žemės ūkio ar turizmo veikla) gali sugebėti sureaguoti į rinkos signalus ar prisitaikyti prie klimato kaitos sukeltų aplinkos pokyčių (individualus prisitaikymas). Tačiau toks individualus prisitaikymas dėl netikrumo, informacijos stygiaus ar finansinių apribojimų greičiausiai nebus optimalus. Tai reiškia, kad negalime pavienių asmenų ar įmonių palikti likimo valiai ir leisti patiems prisitaikyti.
Be to, kai kurie veiksmai, kuriais siekiama prisitaikyti, gali, atvirkščiai, padidinti pažeidžiamumą. Tokio netinkamo prisitaikymo pavyzdžiai – apsaugos nuo kylančio jūros lygio ar potvynių infrastruktūra, galinti trikdyti natūralią pakrančių ir upių sistemų dinamiką, arba vėsinimo ar vandens tiekimo technologijos, dar labiau padidinančios energijos sąnaudas.

Imantis prevencinių veiksmų galima gauti akivaizdžios ekonominės, aplinkosauginės ir socialinės naudos, nes galima numatyti poveikį ir sumažinti grėsmę ekosistemoms, žmonių sveikatai, ekonomikai ir infrastruktūrai. Nors reikia daugiau konkrečios informacijos apie prisitaikymo sąnaudas, kai kuriuose šaltiniuose[12] nurodoma, kad kovos su klimato kaita sąnaudos (įskaitant poveikio švelninimo ir prisitaikymo priemones) bus daug mažesnės nei sąnaudos, kurias tektų patirti vidutinės trukmės laikotarpiu arba ilgainiui nesiimant jokių veiksmų.

2.3 Kodėl būtina veikti ES lygmeniu?

Dėl regionų įvairovės ir klimato poveikio stiprumo dauguma prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių bus taikoma nacionaliniu, regioniniu arba vietos lygmeniu. Tačiau taikant integruotą ir koordinuotą ES metodą būtų galima sustiprinti ir paremti šias priemones.

ES tenka itin svarbus vaidmuo tuo atveju, kai klimato kaitos poveikis tampa juntamas ir už pavienių valstybių ribų (pvz., upių ir jūrų baseinuose ir biogeografiniuose regionuose). Norėdamos užtikrinti, kad mažiau išsivystę regionai ir regionai, kuriuose bus labiausiai juntamas klimato kaitos poveikis, pajėgtų imtis prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių, ES valstybės narės turės veikti vieningai[13]. Be to, tam tikruose sektoriuose (pvz., žemės ūkio, vandens, biologinės įvairovės, žuvininkystės ir energetikos tinklų), kuriuos ES lygmeniu glaudžiai sieja bendra rinka ir bendros politikos sritys, reikės imtis koordinuotų ES veiksmų.

JTBKKK 4 straipsnyje[14] numatyta, kad reikia imtis visų įmanomų pastangų nacionalinėms arba regioninėms prisitaikymo strategijoms parengti. Nors kai kurios ES valstybės narės jau

---

12 „Prisitaikymo prie klimato kaitos ekonominiai aspektai“ (OECD, 2008 m.) ir Sterno ataskaita „Klimato kaitos ekonomika“ (Jos Didenybės iždas, 2006 m.).

13 EB sutarties 2 straipsnis.

14 4 straipsnyje numatyta, kad visos konvencijos šalys, atsižvelgdamos į savo bendras, bet diferencijuotas pareigas ir konkrečius nacionalinės bei regioninės plėtros prioritetus, tikslus ir aplinkybes, <...> b) <...> sudaro, įgyvendina, skelbia ir reguliariai atnaujina nacionalines, o tam tikrais atvejais ir regionines programas, kuriose numatytos priemonės klimato kaitai švelninti, susijusios su visomis dėl žmogaus

parengė nacionalines prisitaikymo strategijas, kitų ši užduotis dar laukia. ES turi geras galimybes padėti valstybėms narėms tas strategijas lengviau tarpusavyje koordinuoti ir keistis gerąja patirtimi.

3. SIŪLOMA ES PROGRAMA. JOS TIKSLAI IR PRIEMONĖS

ES prisitaikymo prie klimato kaitos programos **tikslas** – padėti ES tapti atsparesnei klimato kaitos poveikiui. Šioje programoje bus laikomasi subsidiarumo principo, ir ji padės siekti pagrindinių ES darnaus vystymosi tikslų.

ES programa bus įgyvendinama palaipsniui. Siekiama, kad 1-uoju etapu (2009–2012 m.) būtų nustatyti išsamios ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos, kuri bus įgyvendinama 2013 m. prasidėsiančiu 2-uoju etapu, pagrindai.

1-uoju etapu dėmesys bus skiriamas keturiems veiklos ramsčiams: 1) tvirto žinių apie klimato kaitos poveikį ir pasekmes pagrindo sukūrimui ES; 2) prisitaikymo prie klimato kaitos aspekto įtraukimui į pagrindines ES politikos sritis; 3) politikos priemonių derinio (rinkos priemonių, gairių, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės), taikymui siekiant užtikrinti, kad būtų veiksmingai prisitaikoma prie klimato kaitos, ir 4) spartesniam tarptautiniam bendradarbiavimui prisitaikymo klausimais. Norėdamos sėkmingai įgyvendinti 1-ąjį etapą, ES, nacionalinės, regioninės ir vietos institucijos privalo glaudžiai bendradarbiauti.

Šioje baltojoje knygoje siūlomi veiksmai, kurių reikia imtis pirmuoju etapu. Šie pasiūlymai neturi įtakos būsimai ES biudžeto struktūrai ir esamai bei būsimai daugiametei finansinei programai.

3.1 Žinių pagrindo gilinimas

Norint sugebėti pasirinkti geriausius prisitaikymo prie klimato kaitos būdus, būtina turėti patikimų duomenų apie tikėtiną klimato kaitos poveikį, susijusius socialinius bei ekonominius aspektus ir įvairių prisitaikymo variantų sąnaudas bei naudą. Norint kurti tinkamas politines atsakomąsias priemones, reikia turėti daugiau žinių apie klimato kaitos poveikį ir pažeidžiamumą. Kitoms šalims, visų pirma besivystančiosioms, taip pat turėtų būti suteikta galimybė naudotis sukauptomis žiniomis apie prisitaikymą prie klimato kaitos.

Esama nemažai informacijos ir mokslinių tyrimų duomenų, tačiau jais dalijasi ne visos valstybės narės. Sukūrus **Informacijos koordinavimo mechanizmą** – IT priemonę ir duomenų bazę apie klimato kaitos poveikį, pažeidžiamumą ir gerąją prisitaikymo veiklos patirtį – būtų galima veiksmingai pagerinti žinių valdymą. Informacijos koordinavimo mechanizmas prisidėtų prie Bendros informacijos apie aplinką sistemos[15] – bendros Europos Komisijos ir Europos aplinkos agentūros (EAA) iniciatyvos, kuria siekiama kartu su valstybėmis narėmis sukurti bendrą integruotą ES informacijos apie aplinką sistemą[16].

---

veiklos išmetamomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis, kurios nėra kontroliuojamos pagal Monrealio protokolą, nurodant šaltinius ir absorbentus, ir priemonės, sudarančios palankesnes sąlygas tinkamai prisitaikyti prie klimato kaitos.

15 COM (2008) 46.

16 Informacijos koordinavimo mechanizmas būtų susijęs su kitais informacijos šaltiniais, tokiais kaip Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklas, Sausrų stebėjimo punktas, Europos miškų gaisrų informacijos sistema, „EuroHeat“ (karščio bangų tikimybės nustatymo priemonė). Tokio mechanizmo sukūrimą valstybės narės turės visiškai remti ir aktyviai prie jo prisidėti. Kitos organizacijos, tokios

Informacijos koordinavimo mechanizmo reikmėms taip pat būtų naudojama geografinė informacija, teikiama per Pasaulinę aplinkos ir saugumo stebėsenos sistemą (angl. GMES).

Siekiant skatinti geresnį klimato kaitos poveikio suvokimą ir ugdyti gebėjimus, kurti metodus ir technologijas, padėsiančius susidoroti su klimato kaitos pasekmėmis, būtina formuoti aktyvią mokslinių tyrimų ir švietimo politiką. Neseniai priimtame Komisijos tarnybų darbiniame dokumente[17] pateikiama išsami informacija apie mokslinių tyrimų poreikį, įskaitant informaciją apie klimato poveikį ir prisitaikymą prie jo. Be to, klimato kaita bus svarbus tyrinėjimo objektas neseniai sukurtam Europos inovacijos ir technologijos institutui, steigiančiam Klimato kaitos ir prisitaikymo prie jos žinių ir inovacijos bendriją.

Metodai, modeliai, duomenų rinkiniai ir prognozavimo priemonės, kurie prieinami naudojantis informacinėmis ir ryšių technologijomis, padeda suvokti ir prognozuoti klimato poveikį, nustatyti silpnąsias vietas ir kurti tinkamas prisitaikymo priemones. Šioms priemonėms kurti reikia daugiau pastangų. Bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis silpnąsias vietas reikia nustatyti atsižvelgiant į daugelį įvairių klimato kaitos scenarijų ir geografinių aprėpčių, kad būtų kuo tiksliau apibrėžtos prisitaikymo priemonės. Šiuo metu Komisija nagrinėja būdus, kuriais būtų galima geriau stebėti klimato kaitos ir prisitaikymo prie jos priemonių poveikį siekiant nustatyti pažeidžiamumo rodiklius. Taip pat skubiai reikia daugiau kiekybinės informacijos apie prisitaikymo prie klimato kaitos sąnaudas ir naudą.

Be to, reikėtų labiau koordinuoti veiklą tais atvejais, kai valstybės narės imasi svarbių su prisitaikymu prie klimato kaitos susijusių mokslinių tyrimų.

ES ir valstybių narių veiksmai

- Imtis būtinų veiksmų, kad iki 2011 m. būtų sukurtas Informacijos koordinavimo mechanizmas.
- Iki 2011 m. sukurti metodus, modelius, duomenų rinkinius ir prognozavimo priemones.
- Iki 2011 m. nustatyti rodiklius, padėsiančius geriau stebėti klimato kaitos poveikį, įskaitant poveikį pažeidžiamumui, ir prisitaikymo pažangą.
- Iki 2011 m. įvertinti prisitaikymo variantų taikymo sąnaudas ir naudą.

3.2 Prisitaikymo aspekto įtraukimas į ES politikos sritis

Prisitaikymo aspektą reikia **įtraukti** į ES politikos sritis. Tam reikia kruopščiai pasirengti ir įtraukimą pagrįsti rimta moksline bei ekonomine analize. Turėtų būti svarstoma, kaip kiekviena politikos sritis galėtų būti perorientuota arba pakeista siekiant palengvinti prisitaikymą prie klimato kaitos. Prisitaikymo variantai priklausys nuo sektoriaus, o jų įgyvendinimą tam tikrais atvejais reikės finansuoti. Kiekviename sektoriuje reikės daugiau pastangų norint geriau suvokti klimato kaitos poveikį, įvertinti tinkamas atsakomąsias priemones ir užtikrinti būtiną finansavimą. Tokius svarstymus reikėtų pradėti 1-uoju etapu (2009–2012 m.).

---

kaip Europos inovacijos ir technologijos institutas, galėtų prisidėti prie Informacijos koordinavimo mechanizmo sukūrimo.

[17] Komisijos tarnybų darbinis dokumentas SEC(2008) 3104.

Kiekvienoje politikos srityje reikia atsakyti į tokius pagrindinius klausimus:

- Koks dabartinis ir galimas klimato kaitos poveikis sektoriui?
- Kokios sąnaudos būtų patiriamos imantis veiksmų arba jų nesiimant?
- Kaip siūlomos priemonės paveiks kitų sektorių politiką ir kokia bus jų sąveika?

Nepaisant šių klausimų, atsižvelgiant į prognozuojamą klimato kaitos poveikį (ypač pagrindiniams ES politikos sektoriams) būtina kuo anksčiau imtis prisitaikymo veiksmų. Toliau nurodomi sektoriai, kurių politikos formavime aktyviai dalyvauja ES ir kuriuose reikia nustatyti prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas nurodant veiksmų tipą. Pirmenybę reikėtų teikti toms prisitaikymo priemonėms, kurias taikant būtų galima gauti grynos socialinės ir (arba) ekonominės naudos nepriklausomai nuo būsimų prognozių neapibrėžtumo (priemonėms, kurių neteks gailėtis). Pirmenybę taip pat reikėtų teikti priemonėms, kurios būtų naudingos tiek švelninant klimato kaitą, tiek prie jos prisitaikant.

3.2.1 Sveikatos priežiūros ir socialinės politikos atsparumo klimato kaitai didinimas

ES sveikatos strategijoje[18] numatyti prisitaikymo veiksmai. Nors daugumos politinių veiksmų turėtų imtis valstybės narės, ES turėtų padėti valstybėms narėms pagal ES sveikatos programą[19] ir kitomis priemonėmis, remdamasi Sutarties 152 straipsniu[20]. ES kartu su PSO ir ES agentūromis turėtų ištirti būdus, kuriais galima užtikrinti tinkamą klimato kaitos poveikio sveikatai stebėjimą ir kontrolę, pvz., epidemiologinę priežiūrą, užkrečiamųjų ligų ir ekstremalių reiškinių poveikio kontrolę. Išsamesnė informacija pateikiama specialiame darbiniame dokumente dėl sveikatos ir prisitaikymo prie klimato kaitos.

Poveikį gyvūnų sveikatai reikės iš esmės vertinti ūkių lygmeniu, taip pat atsižvelgiant ir į gyvūnų populiacijos tankumą tam tikruose regionuose bei dabartinius gyvų gyvūnų judėjimo modelius. Bendrijos gyvūnų sveikatos strategija[21] siekiama suteikti pirmenybę ligų kontrolei, pagerinti duomenų rinkimą ir sugriežtinti esamą gyvūnų ligų priežiūrą. Joje daugiau dėmesio skiriama ligų prevencijai, pvz., biologiniam saugumui, nei atsakomosioms priemonėms ir bus svarstoma, kaip klimato kaita susijusi su ligų atsiradimu.

Socialinėje srityje daugėja įrodymų, kad mažiau išteklių turintys asmenys yra jautresni klimato kaitos poveikiui. Norint, kad prisitaikymo politika būtų sėkminga, gyvybiškai svarbu lygiateisiškai paskirstyti naštą ir atsižvelgti į poveikį darbo vietoms bei į mažesnes pajamas gaunančių visuomenės grupių gyvenimo kokybę. Į visą ES socialinės ir užimtumo srities veiklą būtina įtraukti prisitaikymo politikos socialinį aspektą. Be to, joje turi dalyvauti visi socialiniai partneriai.

---

18 Sveikatos strategijos baltoji knyga,. COM(2007) 630.

19 Sprendimas Nr. 1350/2007/EB, 2007 10 23, OL L 301.

20 Sutarties 152 straipsnyje teigiama, kad „žmonių sveikatos aukšto lygio apsauga užtikrinama nustatant ir įgyvendinant visas Bendrijos politikos ir veiklos kryptis“.

21 COM(2007) 539.

ES ir valstybių narių veiksmai

- Iki 2011 m. sukurti gaires ir stebėjimo mechanizmus, susijusius su klimato kaitos poveikiu sveikatai.
- Paspartinti esamos gyvūnų ligų priežiūros ir kontrolės sistemų taikymą.
- Įvertinti klimato kaitos ir prisitaikymo politikos poveikį užimtumui ir pažeidžiamų socialinių grupių gerovei.

3.2.2 Žemės ūkio ir miškų atsparumo klimato kaitai didinimas

Žemę ES daugiausia valdo ūkininkai, todėl prisitaikant prie klimato kaitos BŽŪP galėtų atlikti svarbų vaidmenį. Šia politika būtų galima ne tik padėti ūkininkams pritaikyti gamybą prie kintančių klimato sąlygų, bet ir plėsti ekosistemų funkcijas, priklausančias nuo specialaus žemės valdymo. Tai reiškia, kad valstybes nares reikėtų skatinti prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą įtraukti į tris kaimo plėtros kryptis: kaimo vietovių konkurencingumo didinimą ir aplinkos apsaugos bei gyvenimo kokybės gerinimą. Be to, būtų galima išnagrinėti, ar priemones būtų galima taikyti ne tik atskiruose ūkiuose, bet ir tam tikrose teritorijose. Naudojantis ūkių konsultavimo sistema būtų galima skleisti žinias ir skatinti taikyti naujus ūkių valdymo metodus bei technologijas, padedančius prisitaikyti prie klimato kaitos.

Apskritai reikėtų skirti dėmesio BŽŪP, nes ji yra tinkamas tvarios gamybos pagrindas, kuriuo remdamasis žemės ūkio sektorius gali spręsti kintančių klimato sąlygų keliamas problemas. Be kitų dalykų, reikės įvertinti, kuriuos vandens kiekybės ir kokybės reikalavimus reikėtų labiau įtraukti į atitinkamas BŽŪP priemones, ir siekti, kad vanduo žemės ūkio sektoriuje, ypač regionuose, kuriuose jo trūksta, būtų naudojamas efektyviau. Taip pat būtų galima apsvarstyti galimą paramą ūkiams, kuriuos labiausiai paveiktų klimato kaita. Išsamesnė informacija pateikiama specialiame darbiniame dokumente dėl žemės ūkio ir prisitaikymo prie klimato kaitos. Bet kuriuo atveju BŽŪP galimybes palengvinti prisitaikymą prie klimato kaitos reikės apsvarstyti atliekant BŽŪP peržiūrą po 2013 m.

ES miškų ūkio strategija galėtų būti atnaujinta atsižvelgiant į su klimatu susijusius aspektus; įgyvendinant miškams skirtą ES veiksmų planą reikėtų pradėti diskusiją apie ES miškų apsaugos strategijos ir informacijos apie miškus teikimo sistemų variantus.

ES ir valstybių narių veiksmai

- Užtikrinti, kad kuriant nacionalines kaimo plėtros strategijas ir programas 2007–2013 m., į jas būtų įtrauktos prisitaikymo prie klimato kaitos ir vandentvarkos priemonės.
- Apsvarstyti, kaip prisitaikymo aspektą būtų galima įtraukti į tris kaimo plėtros kryptis ir tinkamai paremti tvarią gamybą, įskaitant tai, kaip BŽŪP padeda efektyviai naudoti vandenį žemės ūkio sektoriuje.
- Išnagrinėti ūkių konsultavimo sistemos galimybes teikti daugiau mokymų, pagilinti žinias ir skatinti taikyti naujas technologijas, padedančias prisitaikyti prie klimato kaitos.
- Atnaujinti miškų ūkio strategiją ir pradėti diskusiją apie ES miškų apsaugos strategijos ir informacijos apie miškus teikimo sistemų variantus.

3.2.3 Biologinės įvairovės, ekosistemų ir vandenų atsparumo klimato kaitai didinimas

Ekosistemų funkcijos, pavyzdžiui, anglies sekvestracija, apsauga nuo potvynių ir dirvožemio erozijos, yra tiesiogiai susijusios su klimato kaita. Sveikos ekosistemos yra pagrindinė apsaugos priemonė nuo tam tikrų ekstremaliausių jos padarinių. Taigi reikia visapusiškai ir atsižvelgiant įvairius veiksnius palaikyti ir stiprinti ekosistemas bei jų teikiamas gėrybes ir funkcijas. Kelios valstybės narės parengė iniciatyvas, skirtas sausumos ir vandens infrastruktūrai apsaugoti. Geriau koordinuojant veiklą ES lygmeniu, rezultatai būtų geresni.

Kalbant apie vandenį, tam tikrų sričių ES politika prisidedama prie prisitaikymo prie klimato kaitos pastangų. Visų pirma Vandens pagrindų direktyvoje[22] nustatyta teisinė sistema, kuria siekiama iki 2015 m. išsaugoti švarų vandenį bei atkurti gerą jo būklę ir užtikrinti ilgalaikį tausų vandens naudojimą. Vadovaujantis šia direktyva 2009 m. pateiktinuose upių baseinų valdymo planuose bus atsižvelgta į klimato kaitos poveikį, o tolesniuose planuose, pateiktinuose 2015 m., turi būti numatyti visi atsparumo klimato kaitai aspektai. Be to, į klimato kaitos aspektą taip pat reikėtų tinkamai atsižvelgti įgyvendinant Potvynių direktyvą[23]. ES valstybės narės, visiškai įgyvendindamos šias direktyvas, taps atsparesnės klimato kaitai ir joms bus lengviau prie jos prisitaikyti.

Spręsdama vandens stygiaus klausimą, Komisija įvertins poreikį dar labiau reguliuoti vandenį naudojančių įrenginių standartus ir vandens naudojimą žemės ūkyje, namų ūkiuose bei pastatuose. 2012 m. apžvelgiant Vandens pagrindų direktyvos ir Vandens stygiaus bei sausrų strategijos[24] įgyvendinimą, reikėtų įvertinti pasirinktis, kuriomis būtų galima padidinti ekosistemų pajėgumą kaupti vandenį siekiant padidinti atsparumą sausroms ir sumažinti potvynių riziką. Išsamesnės informacijos vandens klausimais pateikiama pridedamame dokumente.

Į klimato kaitos poveikį buveinėms reikėtų atsižvelgti valdant *Natura 2000*[25], kad būtų galima užtikrinti gamtinių vietovių įvairovę bei jų sąsają ir leisti rūšims migruoti bei išgyventi kintančiomis klimato sąlygomis. Ateityje gali prireikti apsvarstyti laidaus kraštovaizdžio sukūrimo galimybę, kad būtų galima sustiprinti gamtinių vietovių sąsają.

ES ir valstybių narių veiksmai

- Išnagrinėti galimybes tobulinti politiką ir kurti reikiamas priemones, kad biologinės įvairovės nykimo ir klimato kaitos problemos būtų sprendžiamos integruotai, siekiant visiškai išnaudoti šių sprendimų teikiamą abipusę naudą ir išvengti tokio ekosistemų atsako, kuris paspartintų visuotinį atšilimą.

- Iki 2009 m. pabaigos parengti gaires ir priemonių rinkinį (konsultacijos ir keitimasis gerąja patirtimi), siekiant užtikrinti, kad upių baseinų valdymo planuose (UBVP) būtų atsižvelgta į visus atsparumo klimato kaitai aspektus.

- Užtikrinti, kad įgyvendinant Potvynių direktyvą būtų atsižvelgiama į klimato kaitą.

- Įvertinti poreikį imtis tolesnių priemonių, kad žemės ūkyje, namų ūkiuose ir pastatuose

---

22 Direktyva 2000/60/EB.
23 Direktyva 2007/60/EB.
24 COM(2007) 414 galutinis.
25 *Natura 2000* yra visos ES saugomų gamtinių vietovių tinklas, sukurtas pagal ES gamtos direktyvas.

būtų efektyviau naudojamas vanduo.

– Ištirti, kokia politika ir kokiomis priemonėmis galima padidinti Europos ekosistemų pajėgumą kaupti vandenį.

– Iki 2010 m. parengti atsižvelgimo į klimato kaitos poveikį valdant *Natura 2000* teritorijas gairių projektą.

3.2.4 Pakrančių bei jūrų vietovių atsparumo klimato kaitai didinimas

Į klimato kaitos aspektą taip pat reikėtų tinkamai atsižvelgti įgyvendinant Jūrų strategijos pagrindų direktyvą[26], kurioje reikalaujama iki 2020 m. užtikrinti gerą ES jūrų vandenų ekologinę būklę. Visiškai įgyvendinus šią direktyvą, jūrų aplinka taps atsparesnė klimato kaitai ir bus lengviau vykdyti prisitaikymo veiklą.

Taip pat būtina nuosekliau ir labiau integruotai planuoti jūrų bei pakrančių teritorijas ir jas valdyti. Integruota jūrų politika bus visapusiška sistema, per kurią prisitaikymo prie klimato kaitos pastangas bus galima nuosekliai įtraukti į sektorių politiką ir specialias politikos sritis bei priemones. Reikia labiau stengtis užtikrinti, kad būtų visiškai laikomasi integruoto pakrančių zonų valdymo rekomendacijos[27] nuostatų ir tos nuostatos būtų griežtinamos. Atnaujinant Jūrų erdvės planavimo gaires[28], jose bus numatyta, kaip į jūrų ir pakrančių valdymą įtraukti prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą. Išsamesnės informacijos klimato kaitos ir jūrų bei pakrančių klausimais pateikiama pridedamame dokumente.

Klimato kaita kelia papildomų sunkumų Europos žuvininkystei. Todėl norint užtikrinti ilgalaikį naujos bendrosios žuvininkystės politikos tvarumą reikėtų atsižvelgti į klimato kaitos aspektą.

Siekdama užtikrinti, kad pakrančių ir jūrų vietovių prisitaikymo prie klimato kaitos veikla būtų koordinuojama bei integruojama ir kad būtų atsižvelgiama į tarpvalstybinius klausimus, Komisija parengs gerosios pakrančių ir jūrų vietovių prisitaikymo prie klimato kaitos patirties gaires.

– ***ES ir valstybių narių veiksmai***

– Užtikrinti, kad įgyvendinant integruotą jūrų politiką, Jūrų strategijos pagrindų direktyvą ir vykdant bendrosios žuvininkystės politikos reformą būtų atsižvelgiama į pakrančių ir jūrų vietovių prisitaikymą prie klimato kaitos.

– Parengti Europos pakrančių ir jūrų vietovių prisitaikymo prie klimato kaitos gaires.

3.2.5 Gamybos sistemų ir fizinės infrastruktūros atsparumo klimato kaitai didinimas

Atsakomybė apsaugoti esamą ir būsimą infrastruktūrą nuo klimato kaitos poveikio daugiausia teks valstybėms narėms. Tačiau ES tenka svarbus vaidmuo skatinti kaupti gerąją patirtį

---

26 Direktyva 2008/56/EB.
27 2002 m. gegužės 30 d. rekomendacija.
28 COM(2008) 791.

remiant infrastruktūros plėtrą ir rengiant statybos standartus[29]. Norint padidinti esamos transporto infrastruktūros ir energetikos tinklų atsparumą klimato kaitai, reikia sukurti bendrą ir koordinuotą metodą, kuriuo būtų galima įvertinti ypatingos svarbos infrastruktūros pažeidžiamumą ekstremalių meteorologinių reiškinių atžvilgiu. Remiantis tuo metodu būtų galima priimti strateginius su tinklais, atsarginėmis sistemomis ir energetiniu saugumu susijusius sprendimus ir taip pat išlaikyti patvarius transporto tinklus bei paslaugas. Atliekant strateginę energetikos apžvalgą reikėtų atsižvelgti į prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą. Vykdant ES lėšomis remiamus infrastruktūros projektus į atsparumą klimato kaitai turėtų būti atsižvelgiama pagal tam tikras sukursimas metodikas. Tos metodikos būtų įtrauktos į TEN-T[30], TEN-E[31] gaires ir ES sanglaudos politiką. Bus nagrinėjama, ar klimato poveikio vertinimas galėtų tapti viešųjų ir privačiųjų investicijų sąlyga, taip pat bus nagrinėjama galimybė į darniuosius statybos standartus įtraukti tvarumo kriterijus (įskaitant reikalavimą atsižvelgti į klimato kaitą), pvz., išplečiant esamus Eurokodus. Be to, Komisija kartu su valstybėmis narėmis ir suinteresuotosiomis šalimis stengsis parengti gaires ir keistis gerąja patirtimi, siekdama, kad į klimato kaitos poveikį būtų atsižvelgta įgyvendinant Poveikio aplinkai vertinimo (PAV) bei Strateginio aplinkos vertinimo (SAV) direktyvas ir teritorinio planavimo politiką.

---

29 Eurokodai yra suvienodinti tarptautiniai pastatų ir civilinės inžinerijos konstrukcijų projektavimo praktikos kodeksai, kurie ilgainiui pakeis nacionalinius kodeksus. Žr. Komisijos rekomendaciją 2003/887/EB.

30 Transeuropinio transporto tinklo programa. TEN-T pa˛eid˛iamumas klimato kaitos atžvilgiu ir poreikis sukurti potencialias prisitaikymo prie jos priemones yra vienas iš šiuo metu svarstomų klausimų, kurį Europos Komisija iškėlė 2009 m. vasario 4 d. paskelbdama žaliąją knygą „TEN-T politikos peržiūra“, COM(2009) 44 galutinis.

31 Transeuropiniai energetikos tinklai. Žr. žaliąją knygą „Siekiant saugaus, tausojančio ir konkurencingo Europos energetikos tinklo“, COM(2008) 782 galutinis.

ES ir valstybių narių veiksmai

- Atsižvelgti į klimato kaitos poveikį atliekant strateginę energetikos apžvalgą.
- Parengti metodikas, kaip infrastruktūros projektuose atsižvelgti į atsparumą klimato kaitai, ir apsvarstyti, kaip jos galėtų būti įtrauktos į TEN-T ir TEN-E gaires bei į investicijų pagal dabartinio laikotarpio sanglaudos politiką gaires.
- Išnagrinėti, ar klimato poveikio vertinimas galėtų tapti viešųjų ir privačiųjų investicijų sąlyga.
- Įvertinti galimybę klimato poveikio aspektą įtraukti į statybos standartus, pvz., Eurokodus.
- Iki 2011 m. parengti gaires siekiant užtikrinti, kad PAV ir SAV direktyvose būtų atsižvelgta į klimato poveikį.

4. PRIEMONĖS IR FINANSAVIMAS

Sterno ataskaitoje teigiama, kad viena iš pagrindinių prisitaikymo prie klimato kaitos kliūčių – finansiniai apribojimai. Klimato kaita yra vienas iš dabartinės daugiametės finansinės programos (2007–2013 m.) prioritetų, todėl svarbu užtikrinti, kad į šį prioritetą būtų atsižvelgta ir naudojant esamas lėšas. Valstybės narės turėtų imtis veiksmingesnių prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmų ir kryptingiau naudoti esamus finansinius išteklius bei priemones. Reikėtų stengtis užtikrinti, kad viešasis finansavimas ir valstybės pagalba neskatintų netinkamo prisitaikymo.

Neseniai priimtame Europos ekonomikos atkūrimo plane (EEAP) pateikta keletas pasiūlymų dėl su klimato kaita susijusių investicijų. Siūloma, pavyzdžiui, modernizuoti Europos infrastruktūrą, skatinti efektyviai vartoti energiją pastatuose ir naudoti bei diegti „žalius“ produktus[32]. Šie pasiūlymai padės dar geriau prisitaikyti prie klimato kaitos, o jų rezultatai bus vertinami siekiant nustatyti būsimus poreikius. Valstybės narės, ketinančios investuoti į infrastruktūrą, kad galėtų įveikti ekonomikos krizę, turėtų užtikrinti, kad iniciatyvos, kurių jos imasi, būtų visiškai grindžiamos prisitaikymo prie klimato kaitos poreikiais.

Būtina, kad per kelerius ateinančius metus atitinkamuose sektoriuose būtų sukurtos prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmų strategijos ir apskaičiuotos tų veiksmų įgyvendinimo išlaidos, kad į jas būtų galima atsižvelgti priimant būsimus finansinius sprendimus.

Taip pat galima ištirti, kaip būtų galima optimaliau naudotis draudimu ir kitais finansinių paslaugų produktais. Reikėtų įvertinti, ar tam tikri privatūs subjektai ir (arba) sektoriai (pvz., viešųjų paslaugų teikėjai, ypatingos svarbos infrastruktūra) turėtų būti draudžiami privalomuoju standartiniu draudimu nuo nepalankių oro sąlygų. Tais atvejais, kai draudimo paslaugos neteikiamos, pvz., kai pastatai yra salpose, gali prireikti valstybės remiamų draudimo sistemų. Atsižvelgiant į tarpvalstybinį klimato kaitos poveikį galėtų būti naudinga draudimą, kuris galiotų visoje ES, skatinti labiau nei nacionalines arba regionines sistemas.

---

[32] „Žaliasis“ PVM, aplinkosauginio veiksmingumo reikalavimai, energijos taupymo priemonės.

Bet kokiose prisitaikymo prie klimato kaitos programose turėtų būti atsižvelgiama į svarbų specializuotų rinkos priemonių vaidmenį ir skatinama viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė siekiant, kad viešasis ir privatusis sektoriai, imdamiesi prisitaikymo veiksmų, dalytųsi investicijomis, rizika, grąža ir atsakomybe. Rinkos priemonės galėtų būti, pavyzdžiui, paskatų sistemos, kuriomis siekiama išsaugoti ekosistemų funkcijas arba vykdyti projektus, kuriais stiprinamas ekosistemų ir ekonomikos sektorių atsparumas klimato kaitai. Tokia sistema galėtų būti mokėjimų už ekosistemų funkcijas sistema.

Reikėtų pasinaudoti galimybe pajamas, gautas aukcionuose parduodant leidimus pagal Bendrijos šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo leidimų prekybos sistemą (ES ŠESD ILPS), naudoti prisitaikymo prie klimato kaitos tikslams. Persvarstytoje direktyvoje, kuria reglamentuojamas šios sistemos taikymas nuo 2013 m.[33], numatyta, kad bent 50 % pajamų, gautų parduodant leidimus aukcionuose, reikėtų panaudoti, *inter alia*, valstybių narių ir besivystančių šalių prisitaikymo prie klimato kaitos tikslams. Šios papildomos pajamos turės lemiamos reikšmės viešajam ir privačiajam sektoriams dalijantis prisitaikymo išlaidomis.

ES ir valstybių narių veiksmai

- Apskaičiuoti atitinkamų politikos sričių prisitaikymo prie klimato kaitos sąnaudas, kad į jas būtų galima atsižvelgti priimant būsimus finansinius sprendimus.
- Toliau nagrinėti galimybes naujoviškas finansavimo priemones naudoti prisitaikymo prie klimato kaitos tikslais.
- Išnagrinėti, ar draudimas ir kiti finansiniai produktai galėtų papildyti prisitaikymo priemones ir ar juos būtų galima naudoti kaip dalijimosi rizika priemones.
- Skatinti valstybes nares naudoti pajamas, gautas iš ES ŠESD ILPS, prisitaikymo prie klimato kaitos tikslais.

5. BENDRADARBIAVIMAS SU VALSTYBĖMIS NARĖMIS

Siekdama paremti bendradarbiavimą prisitaikant prie klimato kaitos ir skatinti plėtoti šią programą, Komisija ketina įsteigti Klimato kaitos poveikio švelninimo ir prisitaikymo prie jos iniciatyvinę grupę (angl. *Impact and Adaptation Steering Group, IASG*) ir paskirti sekretoriatą (po įprasto organizacinio ir išteklių poveikio vertinimo). Šią grupę sudarys nacionalinių ir regioninių prisitaikymo prie klimato kaitos programų kūrime dalyvaujantys ES valstybių narių atstovai, kurie konsultuosis su pilietinės visuomenės atstovais bei mokslo bendruomene.

Iniciatyvinei grupei padės įvairios techninės grupės, kurios bus atsakingos už pokyčius konkrečiuose pagrindiniuose sektoriuose (žemės ir miškų ūkio, biologinės įvairovės, vandens, vandenynų ir jūrų, energetikos, sveikatos ir kt.).

Iniciatyvinė grupė prisidės prie pirmiau nurodytų keturių ramsčių kūrimo ir taip padės kurti ES strategiją, o valstybėms narėms – parengti nacionalines prisitaikymo strategijas. Iniciatyvinė grupė taip pat apsvarstys, kokiu lygmeniu geriausia imtis veiksmų.

Iš pradžių iniciatyvinė grupė stebės, kaip gilinama žinių bazė, visų pirma kaip kuriamas Informacijos koordinavimo mechanizmas. Iniciatyvinė grupė pasiūlys būdų, kaip

[33] Turi būti priimta 2009 m.

koordinuotai kurti mokslinių duomenų apie klimato kaitos poveikį bazę, vertinti klimato kaitos riziką ES, nustatyti galimybes didinti atsparumą klimato kaitai ir įvertinti su rizika bei galimybėmis susijusias išlaidas.

ES ir valstybių narių veiksmai

- Priimti sprendimą iki 2009 m. rugsėjo 1 d. įsteigti Klimato kaitos poveikio švelninimo ir prisitaikymo prie jo iniciatyvinę grupę.
- Skatinti toliau kurti nacionalines ir regionines prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas ir apsvarstyti galimybes nuo 2012 m. tas strategijas padaryti privalomas.

6. IŠORĖS VEIKLA IR PAGAL JTBKKK VYKDOMA VEIKLA

Daugelyje šalių jau jaučiamas klimato kaitos poveikis. Būtina nedelsiant su jomis bendradarbiauti, visų pirma su kaimyninėmis ir pažeidžiamiausiomis besivystančiomis šalimis, siekiant padėti joms tapti atsparesnėms neigiamam klimato kaitos poveikiui bei prie jo prisitaikyti. Prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą reikėtų įtraukti į visas ES išorės politikos sritis. Į prekybos politiką šį aspektą reikėtų įtraukti visų pirma liberalizuojant prekybą ekologiškomis prekėmis bei paslaugomis ir plėtojant laisvosios prekybos susitarimus (LPS). Prekybos ekologiškomis prekėmis potencialas didžiulis ir ji gali padėti augti ekonomikai bei kurti darbo vietas. ES turėtų ištirti tokios prekybos su pagrindinėmis savo partnerėmis galimybes ir jos teikiamus privalumus.

ES išorės bendradarbiavimo veiksmais turėtų labai paskatinti šalis partneres taikytis prie klimato kaitos. Dvišalėmis ir regioninėmis finansinės paramos programomis bus siekiama prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą įtraukti į visus atitinkamus sektorius. Tai, kad šiuo metu svarstoma ES aplinkosaugos aspektų integravimo strategija, yra puiki galimybė pabrėžti būtinybę įtraukti prisitaikymo prie klimato kaitos poreikius. Kita tokia galimybė bus EB bendradarbiavimo strategijų laikotarpio vidurio peržiūra.

Siekdama paremti besivystančių šalių prisitaikymo prie klimato kaitos pastangas, ES su jomis bendradarbiauja veiksmingų prisitaikymo strategijų kūrimo klausimais. 2008 m. įkurtas Pasaulinis klimato kaitos aljansas (PKKA, angl. GCCA). Naudodamasi PKKA ir kitomis programomis, ES parems besivystančias šalis, visų pirma mažiausiai išsivysčiusias šalis ir mažas besivystančias salų valstybes.

JTBKKK šalims ES pateikė ambicingus pasiūlymus sustiprinti prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą visuotiniame susitarime, kuris bus taikomas po 2012 m., visų pirma nustatant išsamią **prisitaikymo veiksmų programą (PVP)**[34].

ES išorės politika taip pat turėtų labai padėti prisitaikyti prie klimato kaitos vandentvarkos (ES vandens iniciatyva ir AKR ir ES vandens infrastruktūros priemonė), žemės ūkio, biologinės įvairovės, miškų, dykumėjimo, energetikos, sveikatos priežiūros, socialinės politikos (įskaitant lyčių klausimus), mokslinių tyrimų, pakrančių erozijos ir nelaimių rizikos mažinimo[35] srityse. Nuo pastarosios srities labai priklauso sėkmingas prisitaikymas prie klimato kaitos.

---

[34] Įvairios ES prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmų programos (PVP) dalys aprašytos komunikate „Rengiantis išsamiam klimato kaitos susitarimui Kopenhagoje“, COM(2009) 39, 2009 1 28.

[35] Komunikatas „Nelaimių rizikos mažinimo besivystančiose šalyse ES paramos strategija“, COM(2009) 82.

Nesugebėjimas prisitaikyti galėtų turėti pasekmių saugumui. Todėl ES siekia, kad būtų atliekamos išsamesnės analizės, tobulinamos išankstinio perspėjimo sistemos, o į esamas priemones, tokias kaip konfliktų prevencijos mechanizmai ir saugumo sektoriaus reforma, įtraukiamas klimato kaitos aspektas. Klimato kaitos poveikis migracijos srautams taip pat turėtų būti aptariamas ES plačiau apžvelgiant saugumo, plėtros ir migracijos politiką.

ES ir valstybių narių veiksmai

– Paspartinti pastangas įtraukti prisitaikymo aspektą į visas ES išorės politikos sritis.

– Su šalimis partnerėmis stiprinti dialogą prisitaikymo prie klimato kaitos klausimais.

– Prisitaikymo veiksmų programą pateikti JTBKKK šalims.

7. IŠVADOS IR TOLESNI VEIKSMAI

Prisitaikymas prie klimato kaitos – ilgas ir nuolatinis procesas. Jis vyks visuose lygmenyse ir tam reikės glaudžiai bendradarbiauti su suinteresuotosiomis šalimis. ES rems tarptautines ir nacionalines prisitaikymo prie klimato kaitos pastangas, užtikrindama, kad pakaktų išteklių veiksmingiems ir rentabiliems prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmams, kuriais ateities kartoms bus kuriamas tvarus ir tvirtas ekonominis pagrindas, įgyvendinti. Komisija reguliariai apžvelgs šioje baltojoje knygoje numatytos veiksmų programos pirmojo etapo įgyvendinimo pažangą, kad galėtų parengti išsamią nuo 2013 m. taikytiną prisitaikymo strategiją.